

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník XI.

č. 2 (119)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

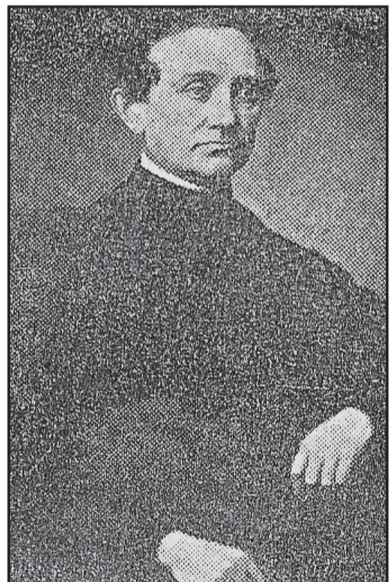
Uplynie 250 rokov od dostavby turzovského farského kostola

V každom roku sú príležitosti na pripomenutie si rôznych výročí, udalostí, či jubileí osobností starších i nedávnych dob turzovských dejín. V tomto roku ich je tiež niekoľko a najvýznamnejším dátumom bude nesporne 250. výročie dostavby farského kostola.

S cirkevnými dejinami však súvisí aj ďalší pamätný dátum. Na začiatku februára sme si pripomenuli 115. výročie úmrtia významného, a podľa nášho názoru, ako osobnosti, stále nedoceneného kňaza a národovca Františka Tagányiho. Pred 5 rokmi sme si v Turzovke pripomenuli túto veľkú osobnosť aj usporiadaním historickej konferencie Osobnosť F. Tagányiho v Slovenskom národnom obrodení. Jeho rozšírený medailón sa objavil aj v naposledy vydané turzovskej monografii FARNOSŤ TURZOVKA. Ale preto, že výskum, aj úsilie o čo najlepšie poznanie tohto mimoriadne vzácneho človeka a zhodnotenie jeho diela naďalej pokračuje, uverejňujeme aj tento tento stručný, doplnujúci príspevok.

FRAGMENTY ZO ŽIVOTA NÁRODOVCA FRAŇA TAGÁNYIHO

O jeho živote nás informujú rôzne archívne pramene, najmä však jeho korešpondencia, ktorej zbieraní sa intenzívne venujeme už niekoľko rokov. Zachovalo sa nám niekoľko listov, ktorých bol Tagányi adresátom, alebo, vo väčšej miere, odosielateľom. Listy sa zachovali vo viacerých archívoch na Slovensku. Zrejme najbohatší materiál, z ktorého by sa dalo čerpať, sa nachádza v Diecéznom archíve v Nitre, v jeho staršej časti, ktorá je však bádateľom už dlhší čas úplne neprístupná. Odkázani sme tak len na zlomok archívnych údajov, ktoré sa vzťahujú k jeho životu.

František Tagányi

František Tagányi sa narodil 31. októbra 1816 v Oslanoch, ako najmladšie zo štyroch detí Štefana (1765 - 1830) a Zuzany, rod. Aglerovej. (1784 - 1822) Jeho otec bol súkenníkom v Oslanoch, kde pôsobil aj vo funkcii richtára. Vďaka súkenníctvu a obchodu so súknom si Tagányiovci udržali v Oslanoch významné spoločenské postavenie. Rod Tagányiovcov z Oslan pochádzal pravdepodobne z dediny Bystričany (okr. Prievidza), kde sa v roku 1553 spomína sedliak Ján Thagan. Rod sa pôvodne volal Tagán. Neskôr sa stretáme i s formami Thagan, Tagan, Tagani, Tagany, či s latinizovanou podobou Taganius. Medzi významnejších predkov F. Tagányiho patrili napr. Michal Tagáni (1635 - 1708) súkenník a cechmajster v Oslanoch, Vojtech Tagáni (1680 - 1760) člen rehole piaristov, kazateľ a rektor rehoľných domov. Brat F. Tagányiho pôsobil v 40-tych rokoch 19. stor. ako oslianský notár a potom pomocný úradník na sedrii (stoličný súd). Synovec F. Tagányiho Karol (1858 - 1924) bol známy uhorský a maďarský historik na prelome 19. a 20. stor. Zaujímavosťou rodu je fakt, že Ján Tagányi, ktorý však pochádzal z inej ve-

ty Tagányiovcov ako František, dostal v roku 1887 armáles - erbovú listinu. Ján pôsobil ako poddostojník uhorskej armády a týmto aktom bol povýšený do šľachtického stavu. Erb mal túto podobu: v modrom štíte na zelenom trojvrší ležiace obrnené rameno, držiace šablu s napichnutou hlavou Turka. Klenotom erbu boli tri obilné klasy vyrastajúce z koruny. Prikrývadlá boli modro-zlaté a červeno-strieborné. Na tom by hádam nič nebolo, keby...

V jednom zo svojich listov píše F. Tagányi Jánovi Malému Dusarovovi: „Vysokoučený pane, odpustiť ráčte dotieravosti mojej. Dajte mi spraviť familiu Tagányovskej tu pripojený címer (z maď. erb, pozn. autora), t. j. vedľa tu vzorky pripojenej, pečiatku, len nie veľkú. Čím je menšia, tým peknejšia. O cenu si hlavu nelámte, kto, čo chce mať pekného a dokonaleho, musí zaplatiť. Ritec, žeby nepochybel, opíšem Vám ho: v poli vidno tri krajinské zvláštne vrchy, na vrcholci tichto stojí ruka držiaca meč, na končiari jeho hlava napichnutá turecká. Pritom na vrcholci pola šišak (z maď. prilba, helma, pozn. autora) s korunou, s tromi žitnými klasmi ozdobený...”

List bol datovaný 4. novembra 1865, teda celých 22 rokov predtým, ako presne túto formu erbu dostal v armálese Ján Tagányi. Znamená to teda, že tento erb bol v rodine Tagányiovcov používaný oveľa skôr.

Fraňo Tagányi bol vo svojej dobe významným, no popri tom veľmi skromným človekom. Poznal sa, alebo si dopisoval s poprednými slovenskými národovcami ako boli napr. Ľudovít Štúr, Franko Víťazoslav Sasinek, Ján Mallý Dusarov, Ján Palárik, Ján Francisci, Gabriel Zajmus, Štefan Závodník, Jozef Božetech Klemens, Ján Lottner, Juraj Slotta, či František Richard Osvald a ďalší. Jeho zainteresovanosť v národných veciach dokazujú nielen jeho členstvá v Matici Slovenskej, Spolku sv. Vojtecha, ale aj konkrétne činy, podpora slovenských gymnázií, tlače, kníh, vydanie spevníka, podpora chudobných slovenských študentov kňazstva. (napr. rodáka zo Staškova Jána Matláka) Neraz sa tieto záležitosti dostali na pretras aj v jeho korešpondencii. V liste z 28. júna 1864 píše Jánovi Mallému: „za duveru, ktorou ku mne obrátiť ste sa račeu, Vám len ďakovať môžem, lebo príležitosť ste mi podar račeu, Vám vysloviť moju, ale aj bratov mojich districtualnich, (kňazov z turzovského dekanátu, pozn. autora) ktorí horliví sú národovci...” Podľa Tagányiho boli kňazi v jeho čadčianskom dekanáte horlivými zástancami slovenského národa. Spomenieme aspoň farárov Jána Rašku v Čadci, Juraja Lenča v Čiernom, Františka Ottingera v Makove (vtedy Javorník-Čierne), Juraja Režuchu v Oščadnici, Ľudovíta Špaceka v Rakevej, Štefana Kaveca v Skalitom, Pavla Sášyho v Staškove, Ignáca Tvrdeho vo Vysokej a Františka Podivinského v Zákopci. Na druhej strane sa v tom istom liste sťažuje na miestny ľud: „s bolesťou oznamiť som, Vám Vysokoučený pan, prinútený, že dľa planu Vašeho, či by

duhovenstvo na vydavanie obetovať nemohlo niečo, ktoré nádejný spolk sv. Vojtecha očakáva. Tunajšie duhovenstvo, zvlášte navčul, lebo bieda je tu čil driečna, ništ vykonať nevládze, pri všetkej chtivosti... My sme v Turzovke chceli čitavnicu založiť, nejde nám to, to je tu zakliato. To by žiaden nevereu. Ale verte mne, ja som tlachak nie žiaden, ale keď ja a môj Janko Horecký (kaplán v Turzovke 1859 - 1868, pozn. autora) nemôžeme ho zbudiť, nie je ešte nádeje na jeho skriesenie, no zufať nejde. V roku 1879 zase píše: „neska bol u mňa vypísaný konkurs na učiteľa, namiesto odstupivšieho Šurmana, nehlasil sa žiaden. Tiež bieda. Budem prinútený konkurs opakovať a prosím o uverejnenie v novinách.” Aj predchádzajúce riadky dokumentujú skutočnosť, že ľudia, ktorí aktívne pracovali pre národné myšlienky a vzdelanosť medzi jednoduchým ľudom, vôbec nemali ľahkú úlohu.

Spomínanú skromnú a dobrosrdečnú povahu dokumentuje aj tento úryvok Tagányiho listu z 25. júla 1887, ktorý adresoval F. V. Sasinkovi: Váš list bol písaný, nie jako priateľovi, ktorý si Vás ctí ale aj miluje, ale jako čosi väčšieho a vyššieho... Tak by ste ma nikdy neboli poznali a veru mali ste k tomu príležitosť. Teda na buduce nech to prestane. Píšte čo starý priateľ, od srdca k srdcu úprimne...”

Keď potom 1. februára 1894 zomrel, veľmi pekne ho vystihol nekrológ uverejnený v novinách Nyitraamegyei Szemle: Za charitatívnym kanonikom neostalo nič, lebo popri jeho, podľa možnosti najjednoduchšom životnom štýle, všetko daroval mnohým chudobným tak, že neraz bol aj on sám v núdzi. Ale zato ho nemôžeme považovať za chudobného, lebo bohato vlastnil to, čo ostatní nedokážu ani majetkom získať, úprimnú a nedeliteľnú úctu od ľudí...

Týmto príspevkom si skromne pripomíname túto veľkú osobnosť turzovskej histórie a vzdávame úctu jeho pamiatke. Requiescat in pace...

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA

TURZOVKA KRÍŽOM KRÁŽOM

Pod týmto názvom pripravuje a v roku 2010 vydá Spolok priateľov Turzovky v poradí už štvrtú monografiu o svojom meste. Bude jedným z veľkých darov rodákom pri príležitosti IV. Svetového stretnutia Turzovčanov a ich potomkov. Naplní a uzavrie sa tak celý výnimočný projekt sprístupňovania poznatkov o Turzovke. Nákladom, rozsahom, obsahom, formou, grafikou i kvalitou tlače sa nová kniha vyrovná predchádzajúcim zväzkom a bude s nimi tvoriť kompaktný celok. Bude završením takmer pätnásťročnej práce na zbere, triedení a vyhodnocovaní poznatkov a ich sprístupňovaní verejnosti, začatej v bývalej Nadácii 400 rokov Turzovky a skončenej v našom občianskom združení. Kniha vzniká na spoločenskú objednávku, aby zaplnila voľný mediálny priestor v tomto žánri a uspokojila dopyt po reprezentatívnej publikácii, vhodnej na šírenie poznatkov formou vzácného daru.

O tom, aký obsah bude mať nová publikácia sme už niečo naznačili v minulom roku, teraz prezradíme o trochu viac. Predovšetkým tu bude doplnené, poopravené a spresnené, k čomu sa dospelo za ostatných 10 rokov od vydania prvej monografie podľa jednotlivých kapitol a priblížené to najlepšie a najzaujímavejšie z publikačnej činnosti Spolku. Za základ je tu opäť vzatá Veľká Turzovka, teda vrátane obcí, ktoré boli jej súčasťou do roku 1954. Turzovčanov iste poteší aj chronologické usporiadanie všetkých historických a významných udalostí, zaujímavosti a osobitostí miestopisu, vznik a pôvod niektorých priezvisk. Bude tu zaujímavé čítanie o valašskej kolonizácii, pastierstve, ovčiarstve, salašníctve, ale aj o pltníctve a šindliarstve ako doplnkových zamestnaniach Turzovčanov. Dočkáme sa aj spracovania hornokysuckého nárečia a uverejnenia jeho vecného a frazeologického slovníka. Čitateľ sa dozvie mnohé zo životných osudov Juraja Thurzu či dosiaľ nepublikovaných priateľských vzťahov Juraja Jánošíka a Tomáša Uhorčíka. Poodhalíme celý rad zaujímavostí a pozoruhodností z archívo. Pohovoríme o urbárskej regulácii v 18. storočí, o vysťahovalectve do USA a v 1. polovici 20. storočia, o histórii katastra obce, ukážeme Turzovku na najstarších dochovaných mapách. Doplníme aj galériu významných osobností, niektorým, napr. Dr. Rudinskému, sa budeme venovať podrobne. Svoje miesto tu bude mať aj ľudová kultúra, hudba, spev, tanec a výrobcovia ľudových nástrojov. Osobitnú kapitolu bude mať ľudová strava, autor ponúkne čitateľom aj výnimočné recepty na tradičné jedlá. Publikáciu budú rámcovať zaujímavosti fauny a flóry Turzovky a okolia, osobitná kapitola bude venovaná turzovským NAJ... a popíšeme, kto všetko do tohto kraja a Turzovky zvlášť, zavítal za ostatných 430 rokov. Ale nielen perličky, zaujímavosti, či umelecké profily. Svoje miesto tu bude mať galéria richtárov a ich nástupcov, ale aj evidencia čestných občanov a nositeľov Ceny mesta. Ak bude dostatok prostriedkov, ku knihe priložíme aj CD so zvukovými nahrávkami, ilustrujúcimi jednotlivé kapitoly. Hoci to stále nie je všetko, nateraz stačí. V niektorom z ďalších pokračovaní INFORMÁCIÍ prezradíme čitateľom aj niečo „z kuchyne“ tvorcov knihy a priblížime jej autorov. Priebežné informovanie o stave pripravujeme za samozrejmosť.

Zmienili sme sa dnes aj o prostriedkoch a či ich bude dost. Rozhodujúcu časť nákladov na vydanie knihy, rozpočtovanej predbežne na 35.000 bude financovať Spolok priateľov Turzovky z vlastných prostriedkov. Zvyšok bude hrađený z príspevkov a darov sponzorov a predplatiteľov, realizovaného spôsobom DAR ZA DAR. Súčasťou novej publikácie bude aj zoznam tých, ktorí sa zaslúžili o jej vydanie. Zoznam sponzorov a darcov – predplatiteľov, budeme postupne uverejňovať na tejto strane KYSÚC počnúc mesiacom marec a končiac termínom vydania novej knihy.

a či ich bude dost.

Rozhodujúcu časť nákladov na vydanie knihy, rozpočtovanej predbežne na 35.000 bude financovať Spolok priateľov Turzovky z vlastných prostriedkov. Zvyšok bude hrađený z príspevkov a darov sponzorov a predplatiteľov, realizovaného spôsobom DAR ZA DAR. Súčasťou novej publikácie bude aj zoznam tých, ktorí sa zaslúžili o jej vydanie. Zoznam sponzorov a darcov – predplatiteľov, budeme postupne uverejňovať na tejto strane KYSÚC počnúc mesiacom marec a končiac termínom vydania novej knihy.

Ak ste si položili otázku, ako je možné zapísať sa do zoznamu darcov a predplatiteľov TURZOVKY KRÍŽOM KRÁŽOM, tu je odpoveď:

Zaplatením minimálnej čiastky 20 € u fyzických a 40 € u právnických osôb formou daru na účet Spolku č. 0310340326/0900, vedený v Slovenskej sporiteľni, a.s., alebo poštovým peňažným poukazom, ktorý dostanete na požiadanie v Medzinárodnom informačnom centre v Turzovke (Dom kultúry RJ), alebo v kancelárii Spolku (Konzerváreň). Tu môžete svoj dar zložiť aj v hotovosti, oproti pokladničnemu dokladu. Zaplatená suma vás po vydaní knihy oprávňuje prevziať si ju v počte, určenom násobkami stanovenej čiastky.

NEPREHLIADNITE

V auguste t.r. si budeme pripomínať 250. výročie dostavby nášho kostola a 175. výročie jeho konsekrácie. Pre túto príležitosť pripravujeme vydanie série pohľadníc a farebnej publikácie. Prosíme občanov, pokiaľ majú vo svojich rodinných archívoch a fotoalbumoch staré fotografie kostola, najmä jeho interiéru (resp. aj z obradov, kde je viditeľný), aby nám ich láskavo zapožičali. Priniesť ich treba na farský úrad, alebo do kancelárie Spolku (Konzerváreň). Nezabudnite na zadnú stranu fotografií napísať svoje meno a adresu a ak viete, aj obdobie – rok z ktorého fotografia pochádza. Vopred ďakujeme.

XXX

Združenie TERRA KISUCENSIS oznamuje záujemcom, že zborník z konferencie KREŠTANSTVO NA KYSUCIACH V PRIEBEHU STOROČÍ si môžu ešte stále zakúpiť v Medzinárodnom informačnom centre v Turzovke a v Kysuckom múzeu v Čadci. Cena zborníka je 2, 65 €

VÝZVA

Spolok priateľov Turzovky aj pre tento rok splnil všetky podmienky na to, aby sa mohol stať prijímateľom 2% podielu zaplatených daní z príjmov fyzických a právnických osôb. Pretože sa blíži termín podávania daňových priznaní, žiadame všetkých členov Spolku, ale aj čitateľov Kysúc, našich sympatizantov a sponzorov, aby pri podávaní vlastného daňového priznania za rok 2008, nezabudli do rubriky VYHLÁSENIE, ako prijímateľa uviesť náš Spolok. V tomto a budúcim roku budeme pre naše aktivity (vydávame novú knihu) potrebovať oveľa viac prostriedkov ako po minulé roky. Budeme preto radi, ak pre takýto postup získate aj svojich rodinných príslušníkov, priateľov a známych. Treba k tomu len dobrý úmysel a do spomínaného VYHLÁSENIA uvedenie týchto základných údajov: IČO: 3 6 1 4 4 5 1 7

Právna forma:

OZ podľa zákona č. 83/1990 Zb.

Obchodné meno (názov):

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY

Ulica: Jašíkova

Číslo: 56

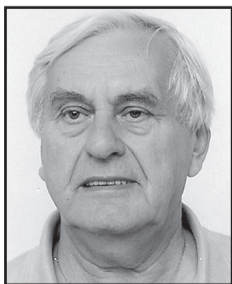
PSČ: 0 2 3 5 4

Obec: TURZOVKA

Všetkým, ktorí sa takýmto spôsobom rozhodnú podporiť našu činnosť, vopred srdečne ďakujeme.

BLAHOŽELÁME

Vo februári oslávia významné narodeniny členovia nášho Spolku

EMIL MIKOVČÁK
Chodov, okr. Domažlice, ČR

Mgr. OEGA KARDOŠOVÁ
Žilina

Želáme im k narodeninám všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.